చివరి పుస్తకం

బతకడానికి...*!*

తనను తానే ముగించుకోవడానికి రాసిన పుస్తకం.

Leo Vance

ఉపోద్ఘాతం

ముగియాలనుకునే పుస్తకం

ఇది ఒకే ఒక ఆకాంక్షతో రాసిన పుస్తకం: ముగియడం.

చివరి పేజీలో ముగియడం కాదు. మీలో ముగియడం.

ఇది మీ జీవితాన్ని మెరుగుపరచాలనుకోవడం లేదు. ఇది మీ చేతికి అర్థాన్ని అందించదు. ఒక నమ్మకాన్ని తీసి మరో కొత్త నమ్మకాన్ని ఇవ్వదు. పుస్తకాలు ఐదు వేల ఏళ్లుగా అదే చేశాయి, తలలు మరింత బరువెక్కాయి అంతే.

ఈ పుస్తకం కోరుకునేది ఒక్కటే: సర్దుబాటు చేయడం.

మనిషి తల ఒక అపారమైన బరువును మోస్తుంది. పేర్లు. నియమాలు. నీతులు. దేవుళ్లు. గతాలు. భవిష్యత్తులు. ఆదర్శాలు. భయాలు. నిర్వచనాలు. ఆశలు. వాటిలో దాదాపు ఏదీ మీరు ఎంచుకున్నది కాదు. ఎక్కించడాన్ని చూసేంత వయసు రాకముందే ఎక్కించేశారు.

తర్వాత మీరు ఏళ్ల తరబడి ఆ బరువునే “నేను” అని పిలిచారు.

మనిషి పెద్ద కష్టం నేర్చుకోవడం కాదు. నేర్చుకున్నదాన్ని విడదియడం.

ఈ పుస్తకం విడదియడానికి మార్గదర్శిని కాదు. మార్గదర్శిని అంటే మోయడానికి మరో వస్తువు మాత్రమే.

ఇది ఒక చెట్టు.

గాలిలో నిలబడిన ఒక పెద్ద చెట్టు.

గాలి వీస్తుంది. చెట్టు వాదించదు. అది నిలబడుతుంది, దాని వెనుక అంతా కుదుట పడుతుంది.

చివరి పేజీ వచ్చేసరికి మీలో తక్కువ ఉండాలి. ఎక్కువ కాదు.

పుస్తకం తన పని చేస్తే, దాన్ని మీరు గుర్తుంచుకోవాల్సిన అవసరం ఉండదు.

మీరు చదవడమే ఆపేయవచ్చు.

అదే సరైన ముగింపు అవుతుంది.

పుస్తకం ముగుస్తుంది. అంతా జీవితం అవుతుంది.

I

మేక అంటుంది: గడ్డి

ప్రపంచం అంటే ఏమిటని ఒక మేకను అడగండి.

గడ్డి.

అదే పూర్తి తత్వశాస్త్రం. మేక తింటుంది. తర్వాత విశ్రమిస్తుంది. మేకలో ఏది వివరణ కోసం ఎదురుచూడదు.

గడ్డికి అర్థం ఉందా అని మేక అడగదు. తినడం పవిత్రమా అని నిర్ణయించదు. ఎండలో పడుకోవడానికి ముందు దానికి సంతోష నిర్వచనం అక్కర్లేదు.

అది బతుకుతుంది.

ఇది సరళంగా అనిపిస్తుంది, ఎందుకంటే ఇది సరళమే. మనుషులే సరళతను అనుమానాస్పదం చేశారు.

మనకూ, జరుగుతున్నదానికీ మధ్య మనం భాషను కూర్చాం. భాష ఉపయోగపడుతుంది. నీళ్లు ఎక్కడున్నాయో అది ఇంకొకరికి చెబుతుంది. నిప్పు గురించి హెచ్చరిస్తుంది. బిడ్డ తల్లిని పిలిచేలా చేస్తుంది.

తర్వాత భాష పెరుగుతూనే ఉంటుంది.

పదాలు చరిత్రలు సంపాదిస్తాయి. చరిత్రలు నియమాలు సంపాదిస్తాయి. నియమాలు సంస్థలవుతాయి. సంస్థలు సంస్కృతులవుతాయి. సంస్కృతులు అస్తిత్వాలవుతాయి. అస్తిత్వాలు, వాటిని కాపాడుతూ మనుషులు చనిపోయే వస్తువులవుతాయి.

ఒక శబ్దం గోడ అవుతుంది. ఆ గోడ, దాని కోసం చంపేంత నిజమవుతుంది.

మేక ఆ గోడను ఎప్పుడూ కట్టలేదు.

భాషలో తప్పేమీ లేదు. పదాన్ని వస్తువుగా పొరపడినప్పుడే చిక్కు మొదలవుతుంది.

గడ్డి గడ్డే. గడ్డి అనే పదం ఎవరికీ ఆహారం కాదు.

జీవితం అనే పదం జీవితం కాదు.

స్వేచ్ఛ అనే పదం స్వేచ్ఛ కాదు.

నిశ్శబ్దం అనే పదం — దానికి తర్వాత వస్తూ. అది మిగిలిన వాటికన్నా ఖాళీ.

మరి స్వచ్ఛం అనే పదం?

ఆ పదం నా దగ్గర లేదు.

మనిషి చెప్పగలిగే అత్యంత శుభ్రమైన వాక్యాల్లో అది ఒకటి కావచ్చు. భాష విఫలమైనందుకు కాదు. కొన్నిసార్లు అక్కడ పెట్టడానికి ఏమీ ఉండదు కాబట్టి — నిజాయితీ ఉన్న తల ఆ చోటును ఖాళీగానే వదిలేస్తుంది.

ఇక్కడ మరో గోడ కూడా కాలవచ్చు: “నిజం” మరియు “అబద్ధం”. గెంజ, లేదా అది అయ్యే మప్మ — ఏది ఎక్కువ నిజం? ప్రశ్నే విరిగిపోయింది. ఒకదాన్ని నిజం అనగానే మీరు అబద్ధాన్ని కనిపెట్టేశారు. ప్రకృతి ఆ చీలికను ఎప్పుడూ చేయలేదు. దాన్ని చేసింది ఒక నోరు.

II

మాటలకు ముందు

పిల్లవాడు గ్రంథాలయానికి ముందే వచ్చేస్తాడు.

మతానికి ముందు. నీతికి ముందు. జాతీయతకు ముందు. అందానికి ముందు. విజయానికి ఓటమికి ముందు. ఎవరు కావాలనే కథకు ముందు.

తర్వాత పుస్తకాలు మొదలవుతాయి.

కాగితపు పుస్తకాలు కాదు. మనుషులే పుస్తకాలు. తల్లిదండ్రులే పుస్తకాలు. ఉపాధ్యాయులు, పొరుగువారు, తెరలు, ఆచారాలు, శిక్షలు, బహుమతులు — అన్నీ పుస్తకాలే. చదవడం మొదలైందని తెలియకుండానే పిల్లవాడు వాటిని చదువుతాడు.

భాషకు ముందున్న పిల్లవాడు సత్యానికి దగ్గరా? తప్పకుండా. రహస్య జ్ఞానం వల్ల కాదు — అరలు ఖాళీగా ఉన్నందువల్ల.

చావు భయం కూడా అలాగే, చాలా ముందుగానే వస్తుంది. కనుగొన్నదిగా కాదు — వాతావరణంగా. రెండేళ్లు రాకముందే నేను దాన్ని చూశాను. ఒక ముఖం మారుతుంది. ఒక గొంతు తగ్గుతుంది. ఒక శరీరం మాయమవుతుంది, పెద్దలు తమ భయాన్ని నటిస్తారు. తర్వాత అదే భయం భాషలోనే కూర్చుంటుంది, చావు చుట్టూ సంస్కృతి కట్టిన ప్రతి పలుకులో.

నేను చావు భయంతో పుట్టలేదు. అది నాకు అందించబడింది. ఇతరులకూ అందించడం చూశాను — ఎప్పుడూ అందించబడింది, ఎప్పుడూ దానంతట అది మొలవలేదు.

దేవుడూ అలాగే వస్తాడు. నాకు దేవుడనే భావన పదమూడు నుంచి ఇరవై ఐదు వరకు అహారంగా ఉండేది. అది ప్రవేశించిన ప్రతి గదినీ నింపేది.

తర్వాత వేరే రకం పుస్తకాలు వచ్చాయి. తర్వాత చూడటం వచ్చింది. జీవితం తాను చేసేది చేయడాన్ని ఏళ్ల తరబడి చూశాను.

నలభై దగ్గర, అంతా స్పష్టంగా నిలబడింది.

నేను స్పృహతో మొదట నమ్మడం మానేసింది నేలనే: మనం వస్తువుల అడుగున బతుకుతున్నామనే భావన. బతకడం లేదు. నేల మన కాళ్ల కింద ఉంది, మిగిలిందంతా పైన. తెరిచి ఉంది. మనపై ఎవరూ పేర్చబడలేదు.

వారసత్వంగా వచ్చిన ఆలోచన సరిగ్గా ఆ ఊహలాగే పనిచేస్తుంది. అది కనిపించకుండా పోతుంది. చిన్న వాక్యం పూర్తిచేయడం నేర్చుకోకముందే తనలో పెట్టబడిందని గమనించకుండానే, ఒక మనిషి ఒక ఆలోచనను నలభై ఏళ్లు కాపాడగలడు.

ఇది తల్లిదండ్రులపై నింద కాదు. వాళ్లనూ ఎక్కించారు. వాళ్ల వాళ్లనూ. సంస్కృతి మనుషుల నోళ్ల ద్వారానే తనను తాను ముందుకు పంపుతుంది.

పిల్లల్ని పాడుచేసేదానిలో వింత ఏమీ లేదు. అది అందిపుచ్చుకున్న సంస్కృతి — నేర్చుకుని, తర్వాత అందించడం. నేనూ కొన్నేళ్ల వయసులోనే పాడయ్యాను, అందరిలాగే.

ఒకరోజు పెరిగిన పిల్లవాడు తన తలలోని సరుకును సమీక్షించి అంటాడు: నేను.

అందులో ఎంత నేను?

III

పెద్ద లెక్క

పెద్ద పదాలను బయటకు తీసి ఒక్కొక్కటిగా చూడండి. పగటి వెలుతురులో. దాడి చేయడానికి కాదు. తూకం వేయడానికి.

దేవుడు. చరిత్ర ఇప్పటికే తూకం వేసింది. మానవజాతి వేలాది దేవుళ్లను పూజించింది, ప్రతీ ఒక్కరికి గుళ్లు, నైవేద్యాలు, పూర్తిగా నమ్మకంతో ఉన్న భక్తులు ఉన్నారు. నమ్మకం సంపూర్ణం; అయినా దేవుళ్లు వెళ్లిపోయారు.

మరణానంతర జీవితం, జన్మపూర్వ జీవితం. మనుషులు కలిసికట్టుగా ముఖ్యమని ఒప్పుకునే రెండు అత్యంత నిరుపయోగ విషయాలు. సుమారు పదకొండు వేల కోట్ల మంది బతికి చనిపోయారు. తిరిగి వచ్చి ధ్రువీకరించిన సమాచారం: సున్నా. అయినా నాగరికతలన్నీ తమ వారాలను తర్వాతి, ముందటి చుట్టూ కూరుస్తాయి, మధ్యలో ఉన్నది — నిజంగా జరుగుతున్న ఒకే భాగం — ఎదురుచూస్తూ ఉంటుంది.

ప్రేమ. ప్రేమ అంటే ఆశ. ఏదీ తక్కువ కానప్పుడు ఆశ ఎందుకు?

అందం. కల్పితమే, నిస్సందేహంగా. సంస్కృతులు దాన్ని ఎలా ధరిస్తాయో చూడండి: ఒకటి కళగా నటిస్తుంది, మరొకటి అసెంబ్లీ లైన్‌లో తయారుచేస్తుంది. అందం ఒక వాస్తవమైతే దానికి కర్మాగారం అవసరం ఉండేది కాదు.

సంతోషం. కల్పిత లక్ష్యం. పిల్లిలో ఏదీ దాని వెంట పరుగెత్తలేదు, పిల్లిలో ఏదీ దాన్ని కోల్పోయినట్టు బాధపడలేదు.

స్వేచ్ఛ. ఇదే విచిత్రమైంది. స్వేచ్ఛ అనుభూతిని అడగండి — భావనను కాదు, అనుభూతిని — ఏదీ బదులివ్వదు. జీవితం, బతకడం ఆ పదాన్ని ఎప్పుడూ మోయలేదు. స్వేచ్ఛ అనేది ఒక పోరాటానికి ఇచ్చిన సామూహిక పేరు, నీళ్లు ఆపిన చోటే దాహం ఉన్నట్టు. తాము స్వేచ్ఛగా ఉండాలనుకుంటున్నామని జనం అంటారు. దాన్ని భరించగలిగిన వాళ్లను నేను ఎక్కువ మందిని కలవలేదు. స్వేచ్ఛ నుంచి వెనక్కి తగ్గడం, పిల్లవాడు పూర్తి వాక్యం చెప్పకముందే మొదలవుతుంది.

ఒంటరితనం, ఏకాంతం. ఒంటరితనం అంటే ఏమీ దొరకని ఆశ. ఏకాంతం అంటే ఆ భావనతో పోరాటం. రెండూ తలలోనే ఉంటాయి. ఒక్కటి పిల్లిలో ఉండదు.

నిశ్శబ్దం. నిశ్శబ్దం అనేది లేదు. ప్రతీ జంతువూ శబ్దం చేస్తుంది: ఒళ్లు విరుచుకునేటప్పుడు ఆ, మంచి ఆహారం దగ్గర ఊ, నొప్పి విపుతో ఓ. రాత్రి అడవి ఒక వాద్యబృందం. “నిశ్శబ్దం” మన భాషలో మాత్రమే ఉంది — ప్రకృతి ఎప్పుడూ తయారుచేయని దానికి ఒక పదం.

పవిత్రం. కల్పితం కానీ పవిత్రమైనది ఏదైనా ఉందా? లేదు. ఏదీ లేదు. ఆ సమాధానం బాధించడం ఆగిన క్షణంలో, భుజాల మీది బరువు దిగిపోతుంది.

ఈ లెక్క విధ్వంసం కాదు. నిజమైనదేదీ చూడటం వల్ల నాశనం కాదు. కల్పితానికి మాత్రమే పగటి వెలుతురు నుంచి రక్షణ కావాలి.

IV

మీ నోట్లో కుక్కినది

మానసిక బాధ తనను తాను అవసరమైనదిగా చూపించుకుంటుంది. లోతుగా. ఆత్మకు రుజువుగా.

అది నిజంగా దేన్నీ కాపాడుతుందో అడగండి.

ఏదీ కాదు. అది ఏదీ కాపాడదు.

మీరు నోరు తెరిచి నిద్రపోతున్నప్పుడు మీ నోట్లో కుక్కిన వస్తువు అది. మీరు నమలుతూ మేల్కొన్నారు, ఆ నమలడం మీ మొదటి జ్ఞాపకానికి ముందే ఉంది కాబట్టి, దాన్నే మీరు మీరుగా పిలిచారు.

కూరిన దానికి రుచులున్నాయి. అపరాధభావం. సిగ్గు. తర్వాతి గురించి ఆందోళన. ముందటి గురించి ఆందోళన. ఏళ్ల క్రితం ముగిసిన కాలాల పునఃప్రసారం, రాత్రిళ్లు ఇంకా నడుస్తూనే ఉంటుంది.

ఆ పునఃప్రసారమే నేను ఇంకా పూర్తిగా వదలని చివరి పట్టు — గతం, తన పాత భాగాలను నడుపుతూనే ఉంది. ఇది రాస్తున్న చెట్టు ఇంకా గాలిలోనే నిలబడి ఉందని మీకు తెలియాలని చెబుతున్నాను. తేడా ఇదే: అది పునఃప్రసారమని నాకు తెలుసు. అది పునఃప్రసారమని తెలియడమే సగం ఉమ్మేయడం.

మానసిక బాధ నిజంగా లేని జీవిని నేను ఎప్పుడైనా కలిశానా? కలిశాను. ఒక గొర్రెల మంద — అందులోని ప్రతి గొర్రె. అవి తింటాయి. తర్వాత విశ్రమిస్తాయి. అదే పూర్తి జీవిత చరిత్ర, అది ఒక అద్భుత రచన.

మనిషి అలా బతకగలడని గొర్రె రుజువు కాదు. గొర్రె బరువును ఎత్తలేదు, కాబట్టి దించనూలేదు. అది వేరే జంతువు.

గొర్రె రుజువు చేసేది చిన్నది, అది చాలు: నమలడం గడ్డిలో లేదు. అది తర్వాత కూరబడింది.

మనుషుల్లో — ఇంకా ఒక్కరూ లేరు. ఇది రాస్తున్న తలతో సహా.

మొదటివాడు ఈ పుస్తకాన్ని పూర్తి చేసినవాడే కావచ్చు.

V

విప్పడం

చేయడం సులభం. తలలు చేయడానికే కట్టబడ్డాయి. తలకు ఒక నిశ్శబ్ద మధ్యాహ్నం ఇవ్వండి, అది ఒక నమ్మకాన్ని, ఒక ఆందోళనను, ఒక దేవుడిని, ఒక పగను తయారుచేస్తుంది.

ప్రమాదం ఎప్పుడూ చేయడంలో లేదు.

ప్రమాదం విప్పలేకపోవడంలో ఉంది.

నేను నీతులను విప్పాను. స్వర్గాన్ని విప్పాను. నరకాన్ని విప్పాను. పూర్తిగా పోయాయి — మళ్లీ రంగు వేయలేదు, పేరు మార్చలేదు, తేలికపాటి రూపాలతో మార్చనూలేదు. పోయాయి.

సుమారు పదిహేనేళ్లు పట్టింది.

ఒక్కొక్కటి పదిహేను నిమిషాల్లో అమర్చిన వాటికి పదిహేనేళ్లు. అదే మారకం రేటు, దాని గురించి ఎవరూ మిమ్మల్ని హెచ్చరించరు. అమర్చడం ఉచితం. తీసేయడానికి ఏళ్లు పడుతుంది.

కాబట్టి ఈ అధ్యాయం వారాంతపు అద్భుతాన్ని వాగ్దానం చేయదు. విప్పడం నెమ్మది, జీర్ణం నెమ్మదైనట్టే — నిశ్శబ్దం, దాదాపు కనిపించనిది, అనుభవించడానికి ఏదీ మిగలనప్పుడే ముగిసేది.

ఏదైనా నిజంగా విప్పబడిందని ఎలా తెలుస్తుంది? అది మీ వాక్యాల్లో కనిపించడం ఆగిపోతుంది. తర్వాత మీ మౌనాల్లోనూ కనిపించడం ఆగిపోతుంది. ఒకరోజు ఆ పదమే పరాయిదైపోయిందని గమనిస్తారు — కాలిపోయిన బడిలోని ఒక సహవిద్యార్థి పేరులాగా.

ఇప్పుడు పదాలు నన్ను వదిలిపోతున్నాయి. పదజాలం జారిపోతోంది — ఎలాగా నేను నిజంగా తాకని పదాలు. నేను వాటి వెంట పరుగెత్తను. అవి వెళ్లిపోవడమే రసీదు.

మరి ఇక్కడ ముందు నడిచిన ఆలోచనాపరులు? వాళ్లలో ఒకరు, దేవుడనే భావన పనిచేయడం ఆగిపోయిందని రాశారు, ఆ వాక్యానికి తన మనసుతో మూల్యం చెల్లించారు. ఆయనకు నేను వ్యక్తిగతంగా ఏమీ రుణపడి లేను. మేమెప్పుడూ ఒకే పొయ్యి మీద వండలేదు. విషయం ఎప్పుడూ ఆ మనిషిని అనుసరించడం కాదు. విషయం దిశ — ఆ దిశ ఇదే: తక్కువ వైపు.

VI

ప్రకృతికి మన అనుమతి అక్కర్లేదు

నాగరికత నుంచి నేను దేన్ని ఉంచుకుంటాను? జీవితం. ప్రకృతి. మిగిలినదానిపై బేరం చేయవచ్చు.

ప్రకృతి రెండు క్రియలపై నడుస్తుంది: తినడం, విశ్రమించడం. మిగిలినదంతా వ్యాఖ్యానం.

చనిపోవడాన్ని నేను చూశాను. మొక్కలు. జంతువులు. మనుషులు. దాన్ని చూడటం మధ్యాహ్న భోజనం చేయడం లాంటిది. చావును విపత్తుగా నేర్పిన తలకు మాత్రమే ఆ వాక్యం దిగ్భ్రాంతి. పొలంలో చావడం జీవితపు సాధారణ లెక్కల నిర్వహణ — నడవడం లాగా, మూత్రం పోయడం లాగా, ఊపిరి పీల్చడం లాగా. గింజ కోసం గడ్డి ఏ వేడుకా చేయదు.

నాకు చావంటే భయమా? అస్సలు కాదు. లేకపోతే ఒక మనిషి చివరి పుస్తకం అనే పేరుతో పుస్తకం ఎందుకు మొదలుపెడతాడు?

బతికి ఉండటం ఎలా అనిపిస్తుంది — శరీరంలో, మనసులో కాదు? ఆకలి. ఎక్కువసేపు కూర్చున్నాక వచ్చే నొప్పి. శరీరం నివేదిస్తోంది, ఏ తత్వశాస్త్రమూ అతికించకుండా.

నేను బతికిన అత్యంత నిజాయితీ క్షణం ఇదే. ఇప్పుడు. ఎప్పుడైనా నిజాయితీగా ఉన్న ఒకే క్షణం ఇదే, ఎందుకంటే ఎప్పుడూ ఇక్కడ ఉండే ఒకే క్షణం ఇదే.

తల ఎక్కడ అత్యంత స్పష్టంగా ఆలోచిస్తుంది? ప్రకృతిలో. నగరాలు ప్రకటనల్లో ఆలోచిస్తాయి.

ఒకసారి సగం గడ్డకట్టిన కొండ నది మలుపులోకి దూకాను. అర్థం పూర్తిగా కరిగిపోయింది — అది అద్భుతంగా అనిపించింది. చలి చర్చించదు. కొన్ని క్షణాలు నాలో పదజాలమే లేదు, బతికి ఉండటంతో మండుతున్న శరీరం మాత్రమే. అన్ని పదాల కింద ఉన్న స్థితి అదే. అది ఎప్పుడూ పోలేదు. దానిపై కాగితం అతికించారు, అంతే.

రోజు బతుకు సంహరించబడి, పచ్చి స్థితి వచ్చినప్పుడు — భాషకు ముందటి స్థితి — నేను నడుస్తాను. నడక ఏ ప్రశ్నా అడగదు.

VII

నిఘంటువు

నాగరికత నుంచి ఒక్కదాన్ని తీసేయగలిగితే, అది ఆయుధమే మాత్రమే కాదు.

అది అదనపు పదాలే.

చట్టం చేయండి: రెండు వందల పేజీల కన్నా మందమైన నిఘంటువు వద్దు.

రెండు వందల పేజీల్లో నీరు, నిప్పు, రొట్టె, తల్లి, నొప్పి, నిద్ర, వాన, రా, పో, అవును, కాదు పడతాయి — ఇద్దరు మనుషులు ఒకరినొకరు బతికించుకోవడానికి, వెచ్చగా ఉంచుకోవడానికి కావలసినదంతా. రెండు వందల పేజీ దాటిన ప్రతిదీ అలంకారం, చిక్కు పెరిగేది అలంకారంలోనే. రొట్టె అనే పదం కోసం ఎవరూ యుద్ధం చేయలేదు. యుద్ధాలు వెనకటి మందపాటి పేజీల్లో ఉంటాయి — కీర్తి, స్వచ్ఛత, విధి, గౌరవంలో.

పలుచని నిఘంటువు వాటిని ఆకలితో చంపేది.

ఇది భాషపై ద్వేషం కాదు. ఇది భాషకు పథ్యం. భాష పనిముట్టుగా మొదలై ఇంటి యజమానిగా ఉబ్బింది. పనిముట్టును ఎత్తుకుంటారు, పెట్టేస్తారు. ఇంటి యజమాని మీ సొంత తలకే అద్దె వసూలు చేస్తాడు.

ఈ పేజీల్లో ఎక్కడో పదాలు అప్పుడే పలుచబడటం మొదలుపెట్టాయి. మంచిదే. ఈ పుస్తకం తనను తానే పేజీ పేజీగా కాల్చుకునే నిఘంటువు, మిగిలేది దానితో బతికేంత చిన్నదయ్యేవరకు:

తిను. విశ్రమించు. నడు. చూడు. బతుకు.

VIII

కేవలం బతకడం

మనిషి చేయగలిగే అత్యంత ధైర్యమైన పని ఏమిటి?

ఎక్కడం కాదు. యుద్ధం కాదు. వేదిక కాదు.

కేవలం బతకడం.

తర్వాతి, ముందటి లేకుండా బతకడం. స్వర్గపు చప్పట్లు లేకుండా, నరకపు కొరడా లేకుండా. ఒక్కసారి కూడా విప్పుకోని పారాచూట్‌లా వీపుకు కట్టిన అర్థం లేకుండా.

ఇది అత్యంత ధైర్యమైనది, ఎందుకంటే అంతా దీనికి వ్యతిరేకంగానే కట్టబడింది. బడి, గుడి, సంత, తెర — అన్నీ మీ వాయిదా వేయడం మీదే నడుస్తాయి. మీరు తర్వాతి కోసం బతకాలని వాటికి కావాలి. అవి అమ్మలేని ఒకే వస్తువు ఇప్పుడు. ఇప్పుడు ఎప్పుడూ తక్కువ కాలేదు.

గొర్రెలు దాన్ని చప్పట్లు లేకుండానే చేస్తాయి. అవి తింటాయి; విశ్రమిస్తాయి. మనుషులు మేత బయలు చుట్టూ నోట్‌బుక్‌లతో నిలబడి, గొర్రెలకు ఏముందనే సిద్ధాంతాలు రాస్తారు.

గొర్రెలకు ఏమీ లేదు.

వాటికి ఉన్నది అదే.

కాదు — ఈ పుస్తకం మిమ్మల్ని పశువు కమ్మని అడగడం లేదు. మీ చేతులు, మీ రొట్టె, మీ మనుషులు, మీ పని ఉంచుకోండి. బరువును మాత్రం దించండి. అది లేకుంటే చేతులు మెరుగ్గా పనిచేస్తాయి.

IX

చివరి పుస్తకం

ఈ పుస్తకం ఎవరి కోసం? సగటున చదువుకున్న పాఠకుడి కోసం, అంతకు పైవాళ్ల కోసం. గ్రంథాలయంలోకి ఎప్పుడూ అడుగుపెట్టని వాళ్లకు ఇది సాయపడలేదు — ఉదయపు రొట్టెపై పూతలా రాసిపెట్టినా లోపలికి పోదు. పుస్తకాలను దించే ఆనందం తెలియాలంటే ముందు పుస్తకాలు మోసి ఉండాలి.

ఇది నా కోసమా? కాదు. రాయడం నాలో ఏదీ మార్చలేదు. మార్పు ముందే వచ్చింది; రాయడం కేవలం నివేదిస్తోంది. ఇందులో చెప్పిన దేనికీ నాకు భయం లేదు. ఇది బెదిరించడానికి నాలో ఏమీ మిగలలేదు.

ఈ పుస్తకమే ఆ పెద్ద చెట్టు. దాని వెనుక అంతా కుదుటపడేలా అది గాలిలో నిలబడుతుంది. శాంతంగా. కుదురుగా. నిశ్చలంగా.

తర్వాత దాని అసలు ఆకాంక్ష వస్తుంది, దీనికి ముందు ఏ పుస్తకమూ నిలబెట్టుకోవడానికి సాహసించనిది: చివరిది కావడం.

ఈ పుస్తకంలో చివరగా కాలవలసినది ఈ పుస్తకమే. చదవడం ముగిశాక, నీతులు, స్వర్గం, నరకం వెళ్లిన దారిలోనే దీన్నీ వెళ్లనివ్వండి. దీన్ని ఉటంకించకండి. మీ తలలో అరలో పెట్టకండి. దీనిపై ఏదీ స్థాపించకండి. గుర్తుంచుకోమని అడిగే పుస్తకం తన మొదటి అధ్యాయంలోనే విఫలమైంది.

మూసేటప్పుడు చదవడం ఆపేయాలనే కోరిక కలిగితే — దేన్నైనా, ఎప్పటికీ — ఆ కోరికతో పోరాడకండి.

ఆ కోరికే పుస్తకం పనిచేయడం.

వాక్యం మధ్యలోనే దించేయండి, వాక్యం మధ్యలోనే జీవితం మిమ్మల్ని పిలిస్తే. మిక పేరాలను పూర్తి చేయదు.

∞

బతకడానికి...!

దేవుడు వెళ్లిపోవచ్చు. నీతులు వెళ్లిపోవచ్చు. అందం, స్వేచ్ఛ, సంతోషం, స్వచ్ఛత, నిశ్శబ్దం, అర్థం — అన్నీ వెళ్లిపోవచ్చు.

నిఘంటువు పలుచబడిపోవచ్చు.

గతం జరిగిన చోటే ఉండిపోవచ్చు. వర్తమానానికి దాని అనుమతి అక్కర్లేదు. భవిష్యత్తు రాకముందే పరిష్కారం కావాల్సిన అవసరం లేదు.

ఒక మనిషి వెతకడం ఆపొచ్చు. అమ్ముతూ ఉండటం ఆపొచ్చు. చదవడం ఆపొచ్చు.

తర్వాత కేవలం బతకొచ్చు.

తత్వశాస్త్రంగా కాదు. లక్ష్యంగా కాదు. సాధనగా కాదు.

జీవితానికి జీవితం అనే పదం ఎప్పుడూ అక్కర్లేదు.

కాబట్టి — పుస్తకాన్ని మూసేయండి.

చూడండి. నడవండి. తినండి. ఊపిరి పీల్చండి. విశ్రమించండి.

బతకడానికి...!